

2021 IV ketv.

Lietuvos investuotojų pasitikėjimo indeksas

Lietuvos Investuotojų Pasitikėjimo Indeksas (LIPI)

Lietuvos investuotojų pasitikėjimo indeksas (LIPI) atspindi didžiausių Lietuvoje veikiančių užsienio kapitalo įmonių vadovų požiūrį ir lūkesčius dėl Lietuvos verslo klimato bei investicinės aplinkos. Indekso tikslas – įvertinti šalies verslo aplinką bei Lietuvos ekonomikos patrauklumą užsienio investuotojams, atsižvelgiant į šalyje veikiančių investuotojų patirtį ir pastabas.

Didžiausių investuotojų išvalgos svarbios numatant šalies ekonomikos kryptis, įvertinant verslo perspektyvas ir lūkesčius. Panašių didesnės imties tyrimų The CEO Confidence Survey (JAV)¹, The CEO Confidence Index (Australija)² vykdytojai respondentais rinkdamiesi įmonių vadovus, pažymi, jog būtent pastarieji priima svarbiausius investicinius sprendimus. Todėl šie respondentai gali ne tik paveikti šalies ekonomiką, bet ir gana tiksliai nusakyti ekonomikos tendencijas, pateikti vertingų išvalgų apie ekonomines sąlygas šalyje bei aplinką verslui. Nustatydami šį indeksą siekiame ne tik įvertinti Lietuvos rinkos sąlygas, bet ir išsiaiškinti joms didžiausią įtaką darančius veiksnius.

LIPI – tai priemonė, leidžianti potencialiems investuotojams bei kitiems suinteresuotiems asmenims paprastai ir greitai gauti pagrindinę informaciją apie Lietuvos ekonomiką, padėtį šalies rinkoje ir trumpalaikes vystymosi perspektyvas. Indeksą sudaro trys dalys, apimančios verslo aplinką, įmonių veiklai įtaką darančius veiksnius ir bendrovių investicinius planus. Nustatant LIPI, prioritetas teikiamas aktualiai, rinkos tendencijas atitinkančiai informacijai, todėl indekso tyrime kviečiami dalyvauti tik didžiausi Lietuvos investuotojai bei užsienio kapitalo įmonių vadovai ir aukščiausio lygio vadybininkai.

LIPI tyrimą inicijuoja ir atlieka „Investors‘ Forum“ – asociacija, vienijanti didžiausius ir aktyviausius investuotojus į Lietuvos ekonomiką. Tyrimas atliktas 2021 m. rugsėjo – spalio mėnesiais. Tyrimo metu apklausti 59 Lietuvoje veikiančių užsienio kapitalo įmonių atstovai.

Indekso vertė	Interpretavimas
LIPI = 2 (maksimali vertė)	Visų respondentų lūkesčiai yra teigiami (absoliutūs teigiami lūkesčiai).
LIPI > 1	Teigiamus lūkesčius turinčių respondentų dalis yra didesnė už neigiamus lūkesčius turinčių respondentų dalį.
LIPI = 1	Teigiamus ir neigiamus lūkesčius turinčių respondentų skaičius yra vienodas.
LIPI < 1	Daugiau respondentų turi neigiamų lūkesčių, nei teigiamų.

1 pav.: Indekso vertė ir jos reikšmė

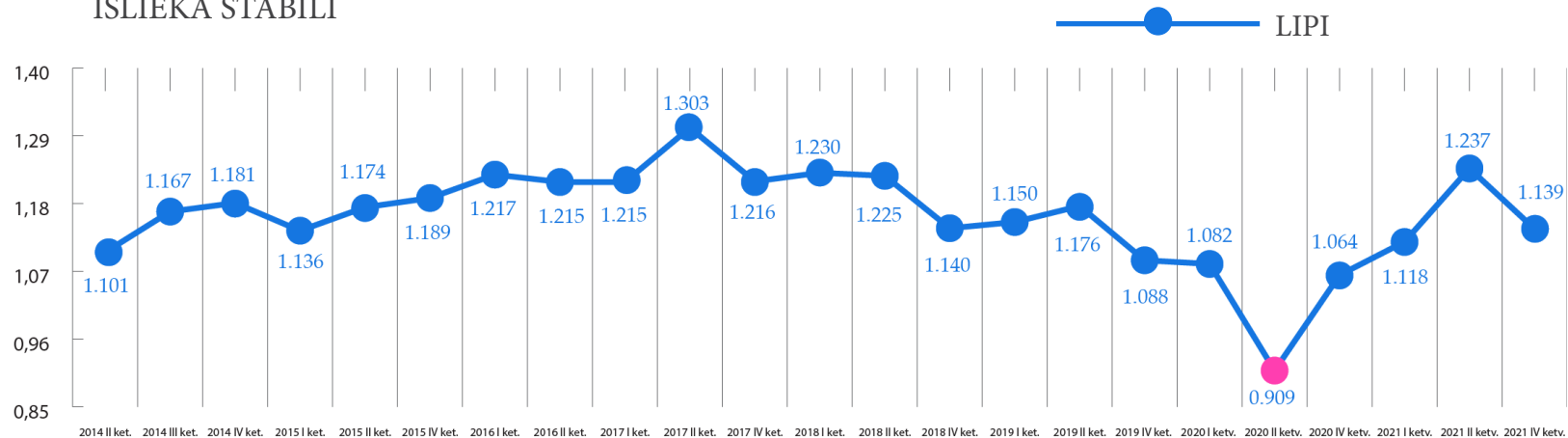
1 - Šaltinis: [CEO Confidence Survey](#)

2 - Šaltinis: [CEO Confidence Index](#)

Santrauka ir išvados

LIPI TYRIMAS: INVESTUOTOJŲ LŪKESČIAI IR PLANAI NUOSAIKESNI, TAČIAU INDEKSO VERTĖ IŠLIEKA STABIILI

LIPI 2021 IV ketv. = 1.139

2 pav.: LIPI dinamika, LIPI 2021 m. IV ketv.

Investuotojų pasitikėjimas išlieka aukštas, nepaisant to, kad lyginant su antru šių metų ketvirčiu, verslo nuotaikos kiek nuosaikesnės. Nors pozityvumo ne tiek, kiek metų pradžioje, investuotojai nusiteikę gerai – indekso vertė laikosi prieš karantiną buvusiame lygmenyje. Šį ketvirtį Lietuvos investuotojų pasitikėjimo indekso vertė siekia 1.139 iš 2 galimų.

- Pozityviausiai vertinamos verslo klimato sritys - telekomunikacijos, transporto ir logistikos infrastruktūra bei gyventojų užsienio kalbų mokėjimas.
- Verslo atstovai **atsargiai vertina našumo augimą**, jaučiamas nerimas dėl skirtumo tarp darbo užmokesčio ir produktyvumo.
- Investuotojai **išlaiko pozityvų požiūrį į Lietuvos politinę aplinką**. Beveik pusė, 45 proc. apklaustų verslo atstovų politinį stabilumą verina palankiai.
- 10 proc. p. padaugėjo manančių, jog ekonominė padėtis šalyje ateinantį laikotarpį blogės.
- Investuotojai atkreipia dėmesį į mokslinių tyrimų ir produktų vystymo situaciją Lietuvoje.
- **Investuotojai atsargiau vertina situaciją, tikisi, kad ji labiausiai išliks nepakitus.**
- Investuotojai **pozityviai nusiteikę dėl įmonių plėtros galimybių**, net 71 proc. apklaustų įmonių vadovų mano, kad atlyginimai artimiausiu laikotarpiu augs.
- Geriausiai investuotojų vertinama ministerija – Krašto apsaugos ministerija. Didžiausią teigiamą vertinimo pokytį patyrė Susisiekimo ministerija.
- 8 iš 10 apklaustų verslo atstovų mano, kad GPM tarifo (pajamoms virš Sodros lubų) grąžinimas į buvusį 27 proc. lygį yra labai svarbus.

INVESTUOTOJŲ NUOTAIKOS DĖL KREDITO ĮSIGIJIMO GALIMYBIŲ IR TOLIAU AUGA

Prasidėjus COVID – 19 pandemijai, investuotojai verslo aplinką ir lūkesčius dėl jos ateities vertino itin atsargiai. Viena pagrindinių sričių, labiausiai neraminusių verslo atstovus tuo metu buvo kredito įsigijimo galimybės šalyje. Lygiai prieš metus, 2020 metų pabaigoje, vos 18 proc. apklaustų įmonių vadovų teigiamai vertino skolinimosi sąlygas ir galimybes. Metų eigoje situacija keitėsi, teigiamų vertinimų daugėjo, investuotojų pasitikėjimas grįžo – daugiau nei pusė apklaustų verslo atstovų (53 proc.) mano, kad kredito įsigijimo sąlygos šalyje yra geros ir vos 7 proc. vertina situaciją šioje srityje neigiamai. Tiek pat apklaustųjų situaciją neigiamai vertino ir praėjusį ketvirtį, tačiau pozityvių vertinimų išaugo 8 proc. p. Toliau gerėjantis investuotojų požiūris šios srities atžvilgiu leidžia indeksui išlaikyti stabilią vertę. Lietuvos banko atliktos įmonių apklausos apžvalgoje taip pat pastebima, kad daugumos respondentų, bandžusių ir nebandžusių skolintis, manymu, skolinimas verslui vis dar yra iš dalies apribotas, tačiau neretai prieinamas patenkinus papildomas sąlygas. 60 proc. respondentų mano, kad paskola gaunama įvykdžius papildomus reikalavimus. Taip pat, net 66 proc. apklaustų įmonių atstovų teigė, kad per paskutinį pusmetį nekilo jokių sunkumų pasiskolinti konkrečiam tikslui.³

Kita labai svarbi sritis - politinės aplinkos stabilumas ir lūkesčiai dėl netolimos ateities šioje srityje ilgą laiką buvo vertinami labiau neigiamai, nei teigiamai. Tai ženkliai ribojo galimybes

indekso vertei augti. Tačiau, pokyčiai Vyriausybėje praėjusių metų rudenį padarė pozityvią įtaką verslo atstovų nuomonei apie politinės aplinkos stabilumą šalyje. Lyginant su antru šių metų ketvirčiu, žymaus pokyčio šios srities vertinime nėra. 1 iš 10 apklaustųjų vis dar mano, kad padėtis politinėje aplinkoje yra bloga, tuo tarpu 45 proc. verslo atstovų teigiamai vertina šalies politinę aplinką. Palyginus su verslo atstovų vertinimu praėjusiais metais, šiemet matomi rezultatai iš ties teigiami, politinę aplinką ir jos stabilumas iki Vyriausybės pasikeitimo neramindavo apie trečdalį įmonių vadovų. Svarbu pastebėti, kad pozityvūs pokyčiai šios srities vertinime lėmė tai, kad politinės aplinkos stabilumas, kelis metus iš eilės buvęs prasčiausiai vertinama sritimi, nebėra pagrindinis veiksnys darantis neigiamą įtaką investuotojų pasitikėjimui verslo aplinka šalyje. Taip pat, šio ketvirčio apklausoje investuotojai vertino Seimo, Vyriausybės ir atskirų ministerijų darbo rezultatus. Verslo atstovų vertinimus ir apibendrinimą pateikiame skyriuje „Papildomos įžvalgos“. Tarptautinė kredito reitingų agentūra „Moody’s“ taip pat rodo pasitikėjimą Vyriausybe. „Moody’s Investment Service“ pagerino Lietuvai 2015 metais suteiktą A3 (teigiama perspektyva) ilgalaikio skolinimosi reitingą į A2 (stabili perspektyva). Agentūros ekspertų sprendimą dėl Lietuvos reitingo pagerinimo lėmė dvi esminės priežastys. Visų pirma, teigiamos Lietuvos ekonomikos augimo, kurį skatina išaugusios investicijos ES lėšomis, į produktyvumo augimą orientuotos struktūrinės reformos bei pagerėjusios migracijos ir demografinės tendencijos, perspektyvos vidutiniu laikotarpiu.

3 - Šaltinis: [LB įmonių apklausos apžvalga](#)

Be to, agentūra tikisi, kad, nepaisant krizės poveikio, Lietuvos skolos našta išliks mažesnė nei daugumos toki patį (A2) kredito reitingą turinčių šalių, o fiskalinę padėtį dar sustiprins žemi skolos aptarnavimo kaštai ir skolos užsienio valiuta mažėjimas.⁴

Makroekonominės aplinkos stabilumas ir situacija šalyje, kaip ir situacijos kredito rinkoje vertinimas, turėjo neigiamos įtakos indekso vertės kritimui įsibėgėjus koronaviruso sukeltai pandemijai. Tačiau, situacija vertinant ekonominę padėtį šalyje pasitaisė dar praėjusių metų pradžioje, ir šio ketvirčio vertinimo rezultatai mažai skiriasi nuo investuotojų nuotaikų šių metų viduryje. Apie pusė (48 proc.) įmonių vadovų situaciją vertina vidutiniškai, beveik dar tiek pat (45 proc.) yra nusiteikę pozityviai ir mano, kad ekonomikos stabilumas šalyje aukštas. Investuotojų neigiamai vertinančių situaciją šioje srityje, skaičius, lyginant su antru šių metų ketvirčiu, nepakito – 7 proc. apklaustų įmonių vadovų mano, kad ekonominė padėtis bloga. Svarbu paminėti tai, kad lygiai prieš metus, 2020 metų pabaigoje, investuotojų vertinimai buvo mažiau pozityvūs, ir neigiamai atsiliepančių apie ekonominę padėtį buvo 10 proc. p. daugiau. Rugsėjo mėnesio Lietuvos ekonomikos apžvalgoje, parengtoje Lietuvos banko, taip pat pastebima, kad situacija ekonomikoje stabilizuojasi, įsibėgėjant pasaulinei vakcinacijai. Taip pat pažymima, kad antrasis karantinas nesustabdė Lietuvos ekonomikos plėtros. Tiek pirmąjį, tiek antrąjį ketvirčiais fiksuotas ekonomikos augimas rodo, kad Lietuvos įmonės sugebėjo tinkamai pasirengti naujai pandemijos bangai. Ekonomikos apžvalgoje pabrėžiama,

kad pasinaudodami atveriamose pagrindinių prekybos partnerių ekonomikose atsigauančia paklausa, Lietuvos eksportuotojai toliau didino pardavimų apimtį užsienio rinkose. Nors prie eksporto augimo daugiausia prisidėjo chemijos ir baldų pramonėje gaminama produkcija, eksporto apimtį didino ir daugelis kitų apdirbamosios gamybos šakų.⁵

Darbo jėgos trūkumas ir sparčiu tempu augantys atlyginimai šalyje kelia produktyvumo iššūkius, investuotojai šio ketvirčio apklausoje tai taip pat pažymi. Teigiamai pasikeitus politinės aplinkos vertinimui šalyje, prasčiausiai vertinama verslo aplinkos sritimi tapo skirtumas tarp darbo jėgos užmokesčio ir produktyvumo. Neigiama tendencija vertinant šią sritį pastebima jau kuris laikas. Nors didžioji dalis apklaustų investuotojų situaciją šiuo klausimu vertina kaip „vidutiniška“, tačiau ši sritis sulaukia ir daugiausiai neigiamų atsiliepimų – kiek daugiau nei ketvirtadalis (26 proc.) apklaustų investuotojų pažymi, kad santykis tarp darbo užmokesčio ir produktyvumo šalyje juos neramina. Lyginant su praėjusiu ketvirčiu, neigiamų vertinimų nepadaugėjo, tačiau mažiau investuotojų (II ketv. 24 proc.; IV ketv. 16 proc.) išreiškia teigiamas nuotaikas dėl situacijos šioje srityje.

Investuotojai išlieka nuoseklūs, vertindami telekomunikacijų sritį, transporto ir logistikos infrastruktūrą bei darbuotojų gebėjimus užsienio kalbose. Šios trys sritys tradiciškai verslo atstovų vertinamos labiausiai teigiamai. 8 iš 10 įmonių vadovų gerai atsiliepia apie darbuotojų gebėjimus kalbėti užsienio kalbomis, o 81 proc. jų teigiamai vertina transporto ir logistikos infrastruktūrą šalyje. Geriausiai vertinama sritimi išlieka

4 - Šaltinis: [Lithuania's Credit Ratings History](#)

5 - Šaltinis: [Lietuvos ekonomikos apžvalga, 2021 rugsėjo mėn.](#)

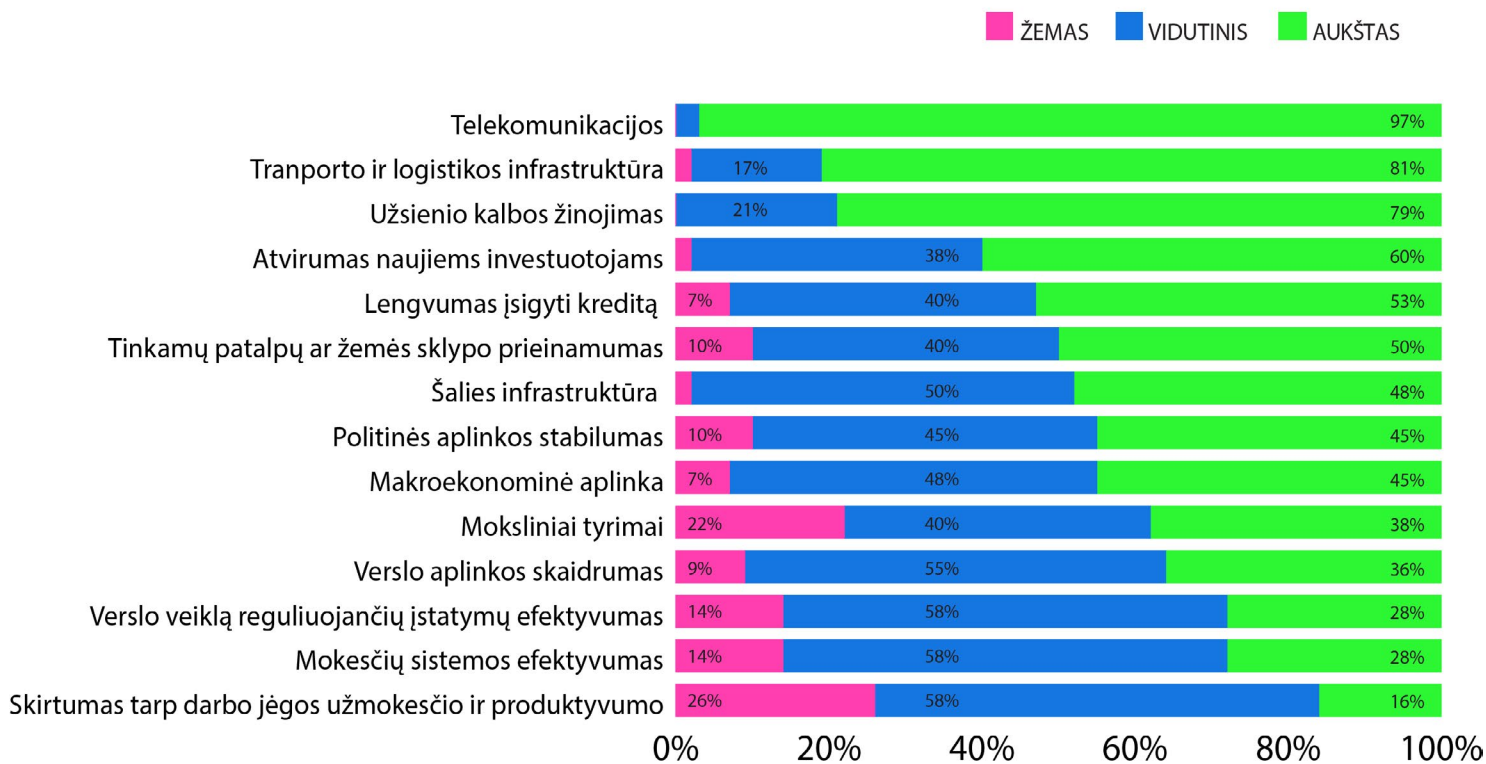
6 - Šaltinis: [DESI, Europos Komisija, 2020](#)

telekomunikacijos – jas pozityviai vertina net 97 proc. respondentų. Šios trys sritys iš ties neveltui investuotojų įvertinamos kaip geriausiai išvystytos, kalbant apie verslo klimatą Lietuvoje. Šalis užima trečią vietą, vertinant 4G tinklo aprėptis ES ir pasaulyje⁶, o pagal viešojo belaidžio ryšio spartą Lietuvą yra pirmaujanti pasaulyje.⁷ Šios pozicijos iliustruoja, kad telekomunikacijų infrastruktūra šalyje iš ties gerai išvystyta. Tokiose svarbiose šiuolaikiniame pasaulyje srityse kaip kibernetinis saugumas, Lietuva taip pat turi kuo didžiutis – Nacionaliniame kibernetinio saugumo indekse, šalis užima penktą vietą.⁸ Kita sritis, kurioje investuotojai pastebi daug pranašumų – darbuotojų gebėjimas kalbėtis užsienio kalbomis: Investuok Lietuvoje

skaičiavimų duomenimis, net 85 proc. jaunų specialistų puikiai kalba angliškai.⁹

Apklausti įmonių vadovai taip pat palankiai vertina ir šalies atvirumą naujiems investuotojams. Situaciją šioje srityje teigiamai vertina net 60 proc. apklaustų įmonių vadovų, likusieji teigia, kad ji yra vidutiniška, o neigiamų vertinimų itin mažai – vos 2 proc. Mažinamas verslui skirtų biurokratinių procedūrų kiekis ir trukmė iš ties parodo, kad Lietuva žengia vis didesnio atvirumo link. Paskutiniaisiais Registrų centro duomenimis, Lietuvoje įregistruoti įmonę užtrunka 1-3 dienas, o vertinant verslo steigimo procedūrų paprastumą Vidurio ir rytų Europos šalyse, Lietuva užima trečią vietą.¹⁰

Esamos investicinės aplinkos vertinimas, LIPI 2021 m. IV ketv.

7 - Šaltinis: [Oooma 2020, Investuok Lietuvoje](#)

8 - Šaltinis: [NCSI 2021](#)

9 - Šaltinis: [Investuok Lietuvoje skaičiavimai](#)

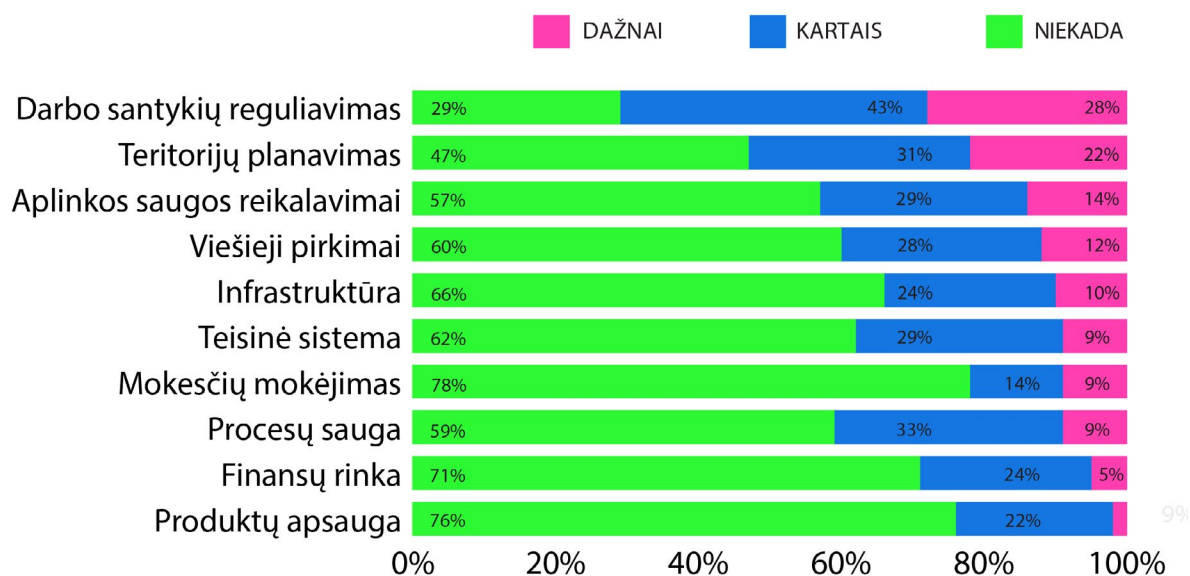
10 - Šaltinis: [Pasaulio ekonominės laisvės indeksas, 2021 m.](#)

DIDŽIAUSI KASDIENIAI IŠŠŪKIAI – DARBO SANTYKIŲ REGULIAVIMAS IR TERITORIJŲ PLANAVIMAS

Kasdieniai iššūkiai, su kuriais dažniausiai susiduria verslininkai, nepakito. Darbo santykių reguliavimas lieka dažniausiai investuotojų kasdienėje veikloje iššūkių kelianti sritis. Nesklandumų čia dažnai patiria beveik trečdalis apklaustų investuotojų (28 proc.), dar 43 proc. kartais patiria nepatogumų, susijusių su šia sritimi. Antrasis investuotojams dažniau kylantis Kasdieniai iššūkiai, su kuriais dažniausiai susiduria verslininkai, nepakito. Darbo santykių

reguliavimas lieka dažniausiai investuotojų kasdienėje veikloje iššūkių kelianti sritis. Nesklandumų čia dažnai patiria beveik trečdalis apklaustų investuotojų (28 proc.), dar 43 proc. kartais patiria nepatogumų, susijusių su šia sritimi. Antrasis investuotojams dažniau kylantis iššūkis – teritorijų planavimas. Kasdienėje veikloje su nesklandumais šioje srityje dažnai susiduria 22 proc. verslo atstovų. Mažiausiai iššūkių apklaustiems investuotojams vykdant kasdienę veiklą kyla dėl produktų saugos, bei mokesčių mokėjimo.

Kasdieniai iššūkiai, LIPI 2021 m. IV ketv.

DIDESNIS DĖMESYS BŪTINAS ŠVIETIMUI, VIEŠOJO SEKTORIAUS EFEKTYVUMUI BEI TALENTŲ MIGRACIJAI

Investuotojai išlieka nuoseklūs, vertindami, kurios sritys privalo sulaukti didesnio valstybės dėmesio artimiausiu metu. Kaip tris svarbiausius prioritetus apklausti įmonių vadovai nurodo švietimą, viešojo sektoriaus efektyvumą bei

talentų migraciją. Šios trys sritys jau kuris laikas investuotojų įvardijamos kaip svarbiausios ir reikalaujančios daugiausia pokių. Verslo atstovų nuomonė nesikeičia – švietimas yra pirmoji sritis, turinti sulaukti valstybės dėmesio ir pokių. Tokios nuomonės laikosi net 67 proc. apklaustų įmonių vadovų. Švietimo problemos nuolat aptariamose viešojoje erdvėje, partijų programose, Vyriausybės programoje.

Rugsėjo mėnesį partijos pasirašė nacionalinį susitarimą dėl švietimo ateities šalyje, kuriame numatoma sutelkti jėgas siekiant pagrindinių švietimo sistemos pokyčių. Numatyti pokyčiai iš ties reikalingi, nes švietimo situacija šalyje, remiantis įvairiais indeksais ir tarptautinių organizacijų vertinimais - abejotina. Problemos aktualumą patvirtina ir EURYDICE vykdomos Europos švietimo sistemų apžvalgos duomenys.¹¹ Nurodoma, kad keturios didžiausios problemos, susijusios su švietimo sistema Lietuvoje, yra: mokinių pasiekimų lygis, mokyklų tinklo neatitiktumas demografiniai situacijai, mokytojo specialybės prestižiškumo nebuvimas bei lyderystės trūkumas švietimo įstaigose. Mokyklų tinklo problematiką parodo ir Lietuvos švietimo būklės apžvalgoje pateikti duomenys: vienoje bendrojo ugdymo mokykloje ugdoma vidutiniškai 320 mokinių, mieste mokyklos vidutiniškai 3 kartus didesnės nei kaime.¹² Tyrinėjant švietimo sistemos finansavimo ypatumus, pastebima, kad nors Lietuvoje švietimui tenkanti BVP dalis 2018 m. buvo beveik lygi ES šalių vidurkiui, tačiau Lietuva pateko tarp trijų ES šalių, kuriose per dešimtmetį labiausiai mažėjo švietimui tenkančios Vyriausybės lėšos kaip BVP dalis.¹³ Be to, aukštojo mokslo institucijos joms skirtą finansavimą išnaudoja neefektyviai – 2016 metais tam tikros aukštojo mokslo institucijos net apie 30% joms skirto metinio biudžeto išleido administracinėms ir infrastruktūros išlaidoms padengti.¹⁴ Nepaisant to, kad švietimo problema aktualizuojama įvairiuose kontekstuose, problemų ir iššūkių susijusių su švietimu vis dar be galo daug, investuotojų nerimas dėl šios

srities, išreiškiamas kelis metus iš eilės, taip pat tai parodo.

Investuotojai pažymi, jog valstybė neturėtų pamiršti ir viešojo sektoriaus, bei daugiau dėmesio skirti tam, jog šis veiktų kuo efektyviau. Efektyvumo poreikis ypač pasimatė ir koronaviruso pandemijos sukeltų pasekmių valdyme. Ši ketvirtį beveik pusė, 48 proc. apklaustų įmonių vadovų, viešojo sektoriaus efektyvumą įvardija vienu svarbiausiu valstybės prioritetų. Tarptautiniai tyrimai rodo, kad Lietuvos viešasis sektorius didžiausius iššūkius patiria būtent gebėjimų ir kompetencijų srityje. Pagal tarptautinį valstybės tarnybos veiksmingumo indeksą, kuris 2019 m. apėmė 38 šalis (EBPO), Lietuva užima 20-ą vietą ir yra per dvi valstybes žemiau bendro šalių vidurkio. Europos Sąjungos šalių kontekste, Lietuva yra 11oje vietoje (palyginimui – Latvija 13, Lenkija 16, o Estija – 5). Skaičiuojant indeksą pagrindinis dėmesys skiriamas centrinio lygmens valstybės tarnybai. Indeksą sudaro 12 rodiklių rinkinys. Iš šių rodiklių vertinimų matoma, kad gebėjimų srityje Lietuva pasirodo ženkliai prasčiau nei geriausiai šioje srityje įvertinta Naujoji Zelandija, o paslaugų skaitmenizavimo srityje – Lietuva yra labai arti stipriausios šalies (1 vietoje yra Estija).¹⁵ Trečioji sritis, kuriai investuotojai skatina skirti daugiau dėmesio – talentų migracija. Pokyčių šioje srityje būtinumą įmonių vadovai pabrėžia jau kuris ketvirtis iš eilės. Talentai šalies investiciniam klimatui itin svarbūs. Šis veiksnys nurodomas vienu iš pagrindinių, kuris skatina investuoti Lietuvoje ir čia pasilikti, taip pat investuotojai LIPI apklausoje nuolat pabrėžia,

11 - Šaltinis: [Eurydice, Lithuania Overview](#)

12 - Šaltinis: [Lietuvos švietimo būklės apžvalga](#)

13 - Šaltinis: [Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. Finansavimas. 2020](#)

14 - Šaltinis: [Mapping the state of graduate tracking policies and practices in the EU Member States and EEA countries](#)

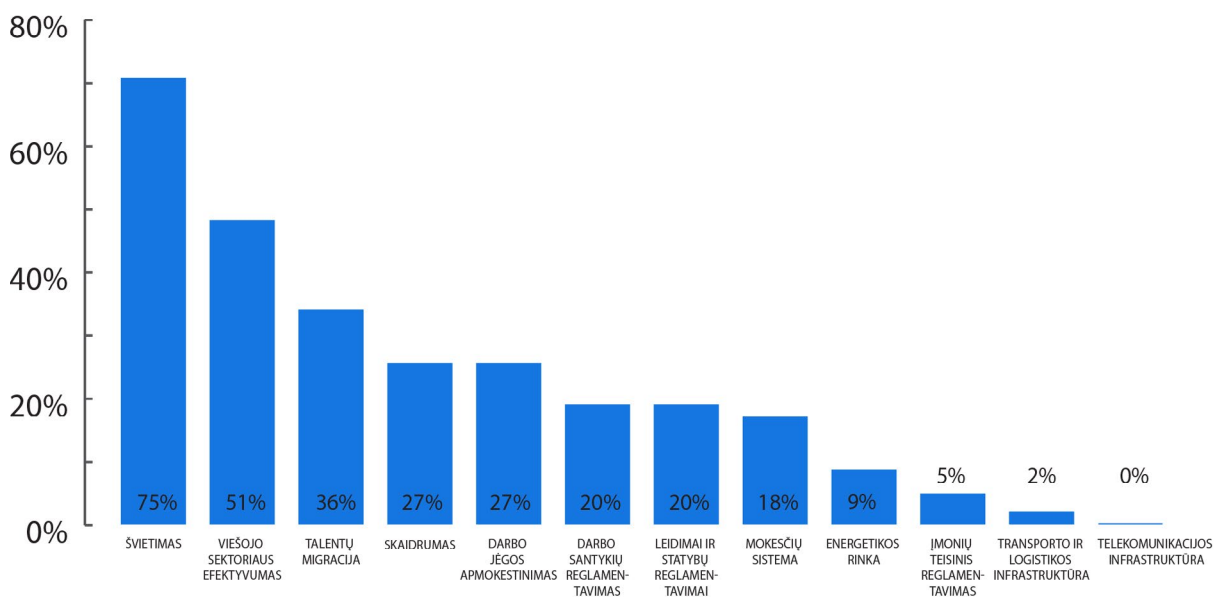
15 - Šaltinis: [International Civil Service Effectiveness \(InCiSE\) Index](#)

kad kvalifikuotos darbo jėgos šalyje trūksta. Dėmesio poreikį talentų migracijai pabrėžia 46 proc. investuotojų. Lietuvos konkurencingumą puikiai iliustruoja GTCI tyrimas (Global Talent Competitiveness Index). Surinkdama 60.25 balo, Lietuva pasaulyje rikiuojasi 32 vietoje, o regione (Europoje) yra 22 vietoje.¹⁶ Šis indeksas parodo šalies gebėjimą pritraukti, išlaikyti ir įgalinti talentus šalyje. Apie talentų migracijos ir integracijos iššūkius Lietuvoje kalba ir MIPEX indekso rezultatai. Paskutinio tyrimo, remiantis 2020 metų duomenimis, rezultatai rodo, kad Lietuva vis dar surinko tik 37 balus iš 100, o

tai reiškia, kad Lietuvos migrantų integracijos politika sukuria daugiau kliūčių nei galimybių integracijai. Lietuvos balas yra žemesnis nei vidutinis MIPEX balas (50/100).¹⁷

Dabartines aktualijas atliepia ir didesnis investuotojų dėmesys energetikos rinkos problemai. Šią sritį praėjusiais ketvirčiais kaip vieną iš prioritetinių įvardindavo iki 10 proc. apklausiamų verslo atstovų. Ši ketvirtį penktadalis, 21 proc. investuotojų teigia, kad energetikos rinkai privaloma skirti daugiau dėmesio.

Daugiausiai dėmesio reikalaujančios sritys, LIPI 2021 m. II ketv.

INVESTUOTOJAI ATSARGIAI VERTINA GALIMUS POKYČIUS VERSLO APLINKAI SVARBIOSE SRITYSE

Viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl indekso vertė yra žemesnė, nei praėjusį ketvirtį, yra tai, kad apklausti investuotojai verslo aplinkos pokyčius ateinančiu laikotarpiu vertina atsargiau

ir nuosaikiau, tačiau ne neigiamai. Įmonių vadovai tikisi, kad situacija didžiojoje dalyje sričių išliks nepakitusi, mažiau jų mano, kad situacija ateinančiu laikotarpiu gali pagerėti.

Viena iš sričių, kurios vertinimas ir lūkesčiai dėl pokyčių joje, turėjo didžiausią neigiamą įtaką indekso vertės kaitai pandemijos laikotarpiu yra kredito įsigijimo galimybės šalyje. Tačiau

16 - Šaltinis: [The Global Talent Competitiveness Index](#)

17 - Šaltinis: [MIPEX](#)

daug nežinomybės dėl sąlygų skolintis turėję investuotojai jau kuris laikas žvelgia į šią sritį pozityviau, didžioji dalis jų ši ketvirtį mano, kad situacija nesikeis (81 proc.). Apklaustųjų dalis, neigiamai vertinančių ateities perspektyvas kredito rinkoje, nepakito (lyginant su praėjusiu ketvirčiu) – 1 iš 10 perspektyvas šioje srityje vertina neigiamai.

Vetinant lūkesčius dėl galimų pokyčių ir kitose svarbiausiose verslo aplinkai srityse, taip pat matoma, jog investuotojai išlieka atsargūs, daugiau tikisi situaciją išliksiančią nepakitusi nei pagerėjusią/pablogėjusią. Dėl šios priežasties matomas indekso vertės neigiamas pokytis, kadangi investuotojai praėjusį ketvirtį daugiau tikėjosi augimo ir teigiamų pokyčių, o ši ketvirtį tikisi, kad situacija išliks nepakitusi.

Kita vertus, yra sričių, kurios investuotojus neramina labiau nei prieš tris mėnesius. Daugiau įmonių vadovų išreiškia nerimą dėl ekonominės aplinkos bei skirtumo tarp darbo užmokesčio ir produktyvumo netolimoje ateityje. Makroekonominė aplinka neramina 10 proc. p. daugiau apklaustų verslo atstovų. Praėjusį ketvirtį 9 proc. įmonių vadovų manė, kad situacija šioje srityje blogės, ši ketvirtį taip manančių padaugėjo iki 19 proc. Numatoma, kad lemiamą poveikį ekonomikos aktyvumui tebedarys pandemijos mastas ir prisitaikymas prie jos tiek Lietuvoje, tiek užsienio šalyse. Šiose prognozėse yra daroma prielaida, kad artimiausiais mėnesiais Lietuvoje ir toliau bus sėkmingai įgyvendinama gyventojų vakcinacija, kuri kartu su kitomis priemonėmis ribos naujų susirgimų COVID-19 skaičių, o tai leis išvengti gyventojų ir įmonių veiklos apribojimų, kurie reikšmingai paveiktų ekonominį aktyvumą. Prognozuojama, kad pasaulinė ekonomika šiais metais turėtų augti 6, o kitais metais – 4,9 proc.,

o Lietuvos realusis BVP 2021 m. augo 4,9, o 2022 m. 3,5 proc.¹⁸

Didžiausias neigiamas pokytis matomas vertinant ateities perspektyvas dėl skirtumo tarp darbo užmokesčio ir produktyvumo. Praėjusį ketvirtį 27 proc. apklaustųjų teigė, kad situacija šioje srityje blogės, šio ketvirčio rezultatai daug prastesni – net 41 proc. įmonių vadovų mano, kad situacija blogės. Spartus darbo užmokesčio augimas, kaip apibūdina Lietuvos bankas, iš ties pastebimas jau kuris laikas. Tam didelę įtaką daro ir darbuotojų trūkumo problema. Darbuotojų trūkumo problema buvo aktuali dar prieš pandemiją. Tai buvo viena svarbiausių priežasčių, dėl kurių reikšmingai kilo darbo užmokesčiai. Pandemijos pradžioje, kai neapibrėžtumas dėl ūkio raidos perspektyvų buvo didelis, o dirbančiųjų poreikis mažėjo, spaudimas darbo užmokesčiui trumpam buvo sumenkęs – vidutinis darbo atlygis privačiajame sektoriuje 2020 m. antrąjį ketvirtį, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, netgi sumažėjo. Ekonominiam aktyvumui ėmus atsigauti, jau ilgą laiką esančios problemos darbo rinkoje vėl tapo aktualios. Vidaus demografinė situacijai blogėjant ir esant iš esmės subalansuotai (vertinant neto tarptautinės migracijos rodiklį) tarptautinei gyventojų migracijai, suintensyvėjo darbuotojų trūkumo problema. Tai prisidėjo prie darbo užmokesčio augimo netgi tuo metu, kai vėl buvo sugriežtinti gyventojų judėjimo ir įmonių veiklos ribojimai, t. y. 2020 m. pabaigoje ir 2021 m. pradžioje. Tačiau, nors investuotojai ir išreiškia nerimą dėl skirtumo tarp darbo našumo ir užmokesčio, pastebima, kad našumas šalyje taip pat augo. Per pandemiją Lietuvos įmonės išsiskyrė gana nemažu darbo našumo augimu. Tiek Lietuvoje, tiek kitose ES valstybėse sunkmečiu darbo išteklius buvo

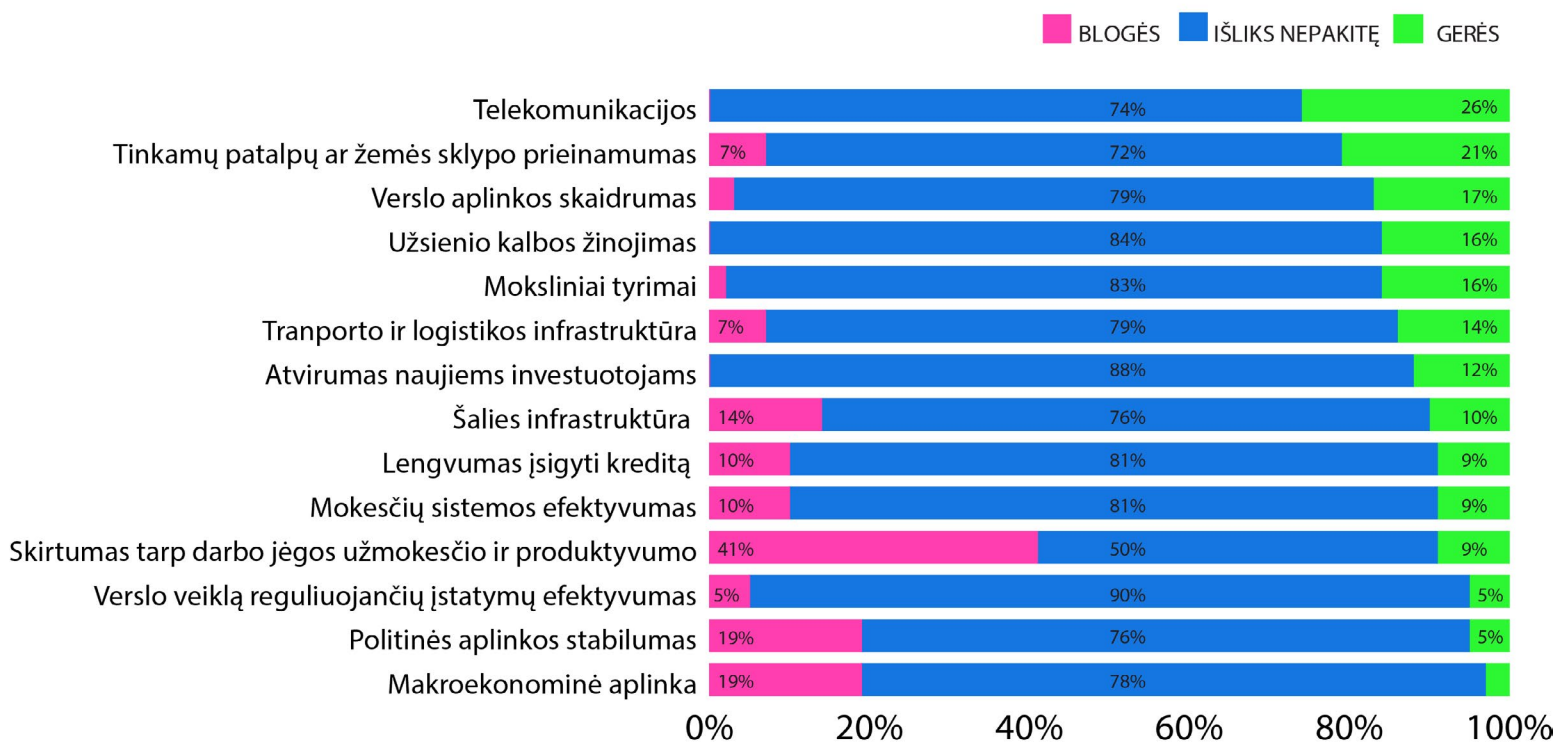
18 - Šaltinis: [Lietuvos ekonomikos apžvalga, 2021 rugsėjis](#).

siekama naudoti efektyviau nei anksčiau. Kitaip sakant, buvo ieškoma galimybių didinti darbo našumą, tuo bent iš dalies atsveriant neigiamą pandemiją šoką. 2020 m. Lietuvoje per vieną dirbtą valandą sukurta pridėtinė vertė padidėjo 5,4 proc. Darbo našumo augimas Lietuvoje buvo vienas didžiausių tarp ES šalių.¹⁹ Nepaisant to, apklausti įmonių vadovai vertina situaciją atsargiai ir matant darbo rinkos tendencijas, kuomet kvalifikuotos ir nekvalifikuotos darbo jėgos šalyje ypač trūksta, o atlyginimų augimas toliau tęsiasi, galima numatyti, kad investuotojų

nerimas yra iš ties pagrįstas.

Metų pradžioje, lyginant su ankstesniais tyrimo laikotarpiais, investuotojai itin pozityviai žvelgė į politinės aplinkos stabilumo perspektyvas, net 37 proc. investuotojų manė, kad situacija pagerės. Šio ketvirčio rezultatai kiek nuosaikesni – teigiamų pokyčių tikisi 7 proc. apklaustų įmonių vadovų. Tačiau lyginant su ankstesniais laikotarpiais, investuotojų lūkesčiai dėl politinio stabilumo vis tiek išlieka geresni nei praėjusiais metais ir anksčiau, vos 15 proc. išreiškia susirūpinimą dėl situacijos šioje srityje pablogėjimo.

Investuotojų lūkesčiai, LIPI 2021 m. IV ketv.

INVESTUOTOJAI POZITYVIAI VERTINA POKYČIUS JŲ ĮMONĖSE: DARBUOTOJŲ ATLYGINIMAI IR PRODUKTŲ PAKLAUSA AUGS

Pokyčių ir plėtros galimybių savo įmonėse vertinimas, kuris smarkiai krito pandemijos

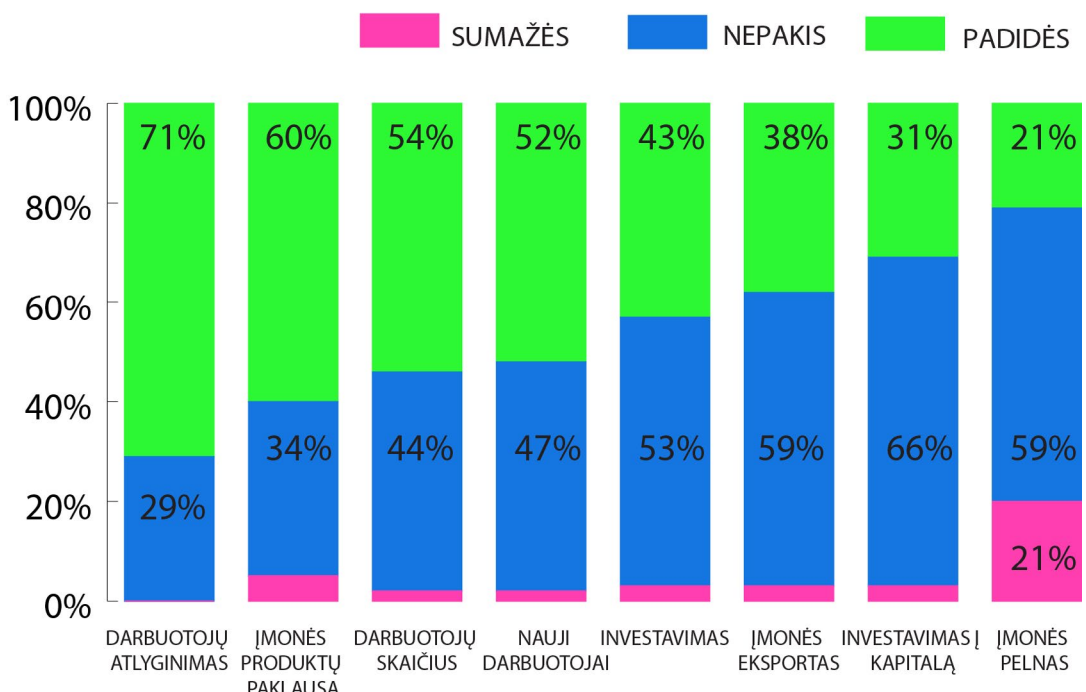
akivaizdoje, šį ketvirtį išlieka stabilus. Lyginant su praėjusiu ketvirčiu, pokyčių nedaug, investuotojai išlieka pakankamai pozityvūs, tačiau netrūksta ir atsargumo vertinant kai kurias atskiras sritis ir jų plėtros galimybes. Daugiausiai teigiamų lūkesčių investuotojai turi vertindami jų įmonių darbuotojų atlyginimo augimo galimybes. Net

19 - Šaltinis: Lietuvos ekonomikos apžvalga, 2021 rugsėjis

71 proc. apklaustų įmonių vadovų mano, kad atlyginimai artimiausiu laikotarpiu augs, likusi apklaustųjų dalis mano, kad situacija išliks nepakitusi. Nei vienas iš apklaustų investuotojų nenurodo darbuotojų atlyginimus mažėsiant. Lietuvos banko atliktoje įmonių apklausos apžvalgoje pateikiami rezultatai atliepia pozityvias nuotaikas dėl darbuotojų atlyginimo kėlimo. Remiantis šia apžvalga, kurioje apklaustos daugiau kaip 500 įvairaus dydžio ir įvairiuose regionuose įsikūrusias įmonės, galima matyti, kad darbo užmokestį didinti planuoja daugiau kaip pusė apklaustų įmonių, iš jų didžioji dalis pagrindine to priežastimi nurodo darbuotojų trūkumą.²⁰ Pozityviai verslo atstovai vertina ir jų įmonių produktų paklausą – 6 iš 10 apklaustų investuotojų teigia, jog produktų paklausa toliau augs. Teigiamų lūkesčių verslo atstovai turi ir vertindami naujų darbuotojų skaičių savo įmonėse, bei bendrą darbuotų skaičiaus augimą.

Daugiau nei pusė jų (atitinkamai 52 proc. ir 54 proc.) išreiškia teigiamus lūkesčius dėl naujų darbuotojų ir bendro darbuotojų skaičiaus savo įmonėse. Pozityviai nuteikia ir tai, kad verslo atstovai neužsimena apie atlyginimų, darbuotojų skaičiaus, paklausos, eksporto, investavimo mažėjimą ateinančiu laikotarpiu. Investuotojai atsargiau vertina įmonės pelno augimo galimybes, lyginant su antro šių metų ketvirčio indekso duomenimis, manančių, kad įmonės pelnas sumažės yra 8 proc. p. daugiau. Metų pradžioje net ketvirtadalis investuotojų išreiškė tokias nuotaikas. Nors kiek atsargiau vertinama ši sritis, kitose srityse investuotojai lieka pakankamai pozityvūs – arba numato augimą, arba tikisi, kad situacija nepasikeis. Tokios įmonių vadovų nuomonės leidžia indeksui išlaikyti stabilią vertę, kuri yra aukštesnė nei pandemijos laikotarpio pradžioje, bei aukštesnė, nei buvo iki jos, tačiau nebe tokia, kokią matėme šių metų viduryje.

Investuotojų planai, LIPI 2021 m. IV ketv.

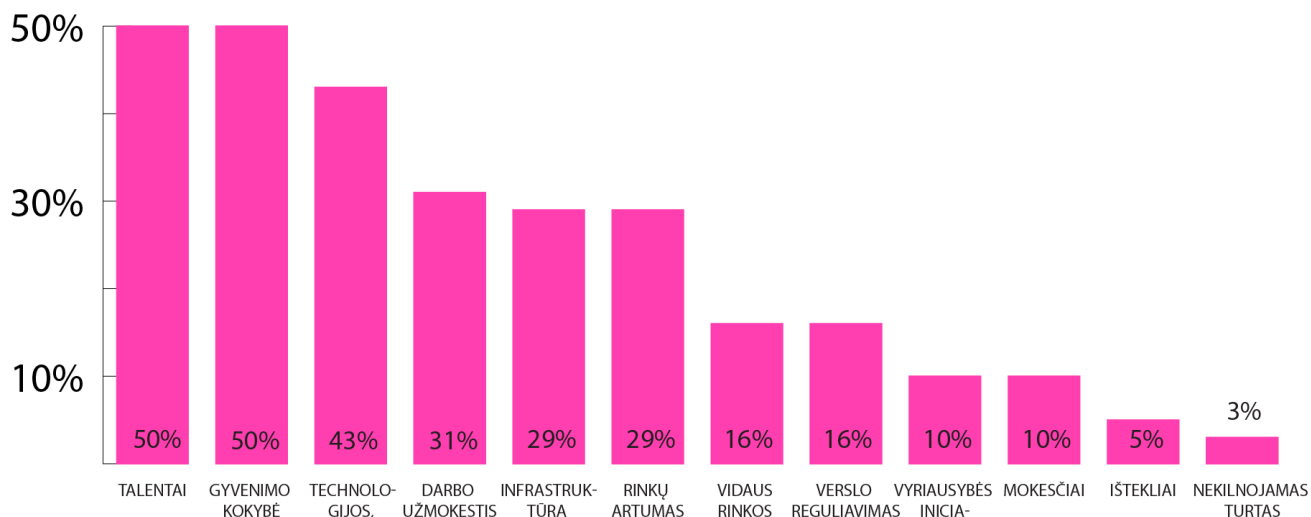
TALENTAI LIETUVOJE PADEDA PRITRAUKTI IR IŠLAIKYTI INVESTUOTOJUS

Vertindami Lietuvos privalumus pritraukiant investicijas, respondentai lieka nuoseklūs ir toliau pažymi, kad būtent talentai, gyvenimo kokybė ir technologijos bei praktinis patyrimas yra svarbiausios to priežastys. Net 50 proc. apklaustųjų pagrindiniu privalumu įvardija Lietuvoje esančius talentus, dar tiek pat pažymi gyvenimo kokybės privalumus, o 43 proc. mano, kad investicijas į Lietuvą labiausiai pritraukia turima praktinė patirtis ir technologijos. Tokiems LIPI apklausos rezultatams antrina ir „fDi Markets“ pateikiami duomenys. Trys dažniausiai 2013 - 2017 m. vykdžiusių įmonių įvardijami Lietuvos pasirinkimo motyvai yra kvalifikuota darbo jėga (57 proc.), infrastruktūra ir logistika (39 proc.) bei investicijų agentūros ir valstybės paskatos (35 proc.). Vardindami pagrindines priežastis, dėl kurių investuotojai pasilieka ir

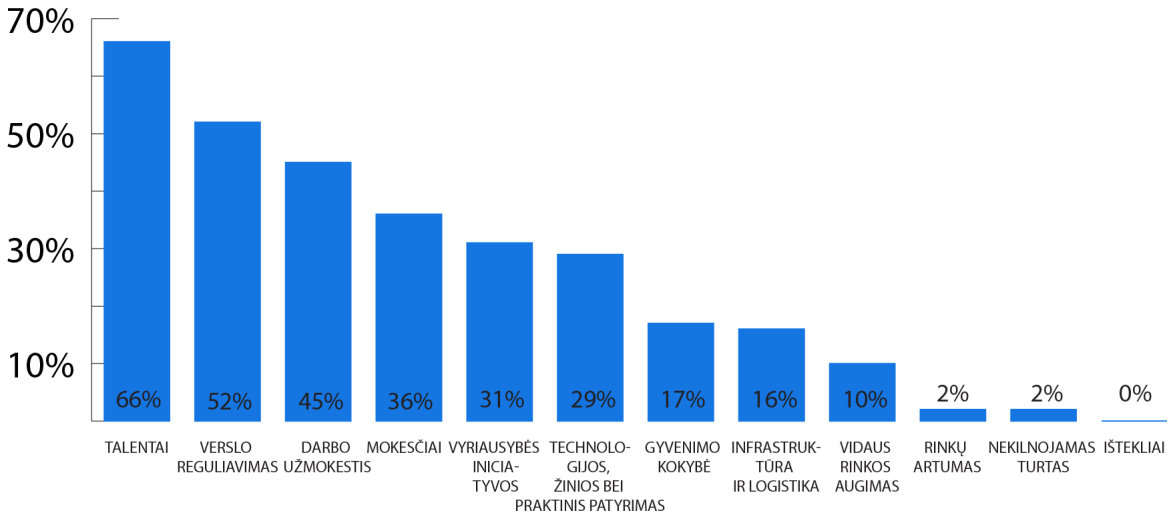
įsitvirtina Lietuvoje, apklaustieji nurodo, kad prie talentų gausos svarbos prisideda ir sprendimai susiję su verslo reguliavimu bei mokesčių sistema. 52 proc. respondentų verslo reguliavimą laiko viena pagrindinių priežasčių išlaikyti investicijas Lietuvoje. Talentų svarbą pabrėžia net 66 proc. apklaustųjų, o darbo apmokestinimą, kaip svarbią priežastį išlaikyti investicijas nurodo 45 proc. įmonių vadovų bei investicijų agentūros ir valstybės paskatos (35 proc.).

Vardindami pagrindines priežastis, dėl kurių investuotojai pasilieka ir įsitvirtina Lietuvoje, apklaustieji nurodo, kad prie talentų gausos svarbos prisideda ir sprendimai susiję su verslo reguliavimu bei mokesčių sistema. 44 proc. respondentų verslo reguliavimą laiko viena pagrindinių priežasčių išlaikyti investicijas Lietuvoje. Talentų svarbą pabrėžia net 71 proc. apklaustųjų, o darbo apmokestinimą, kaip svarbią priežastį išlaikyti investicijas nurodo 47 proc. įmonių vadovų.

Lietuvos privalumai, pritraukiant investuotojus, LIPI 2021 m. IV ketv.

Investuotojus Lietuvoje išlaikantys veiksniai, LIPI 2021 m. IV ketv.

KVALIFIKUOTA DARBO JĖGA ITIN SVARBI, BET JOS TRŪKSTA

Kvalifikuotų darbuotojų ir talentų svarbą Lietuvos verslui investuotojai pabrėžia kalbėdami apie sritis, kurios turi sulaukti daugiau valstybės dėmesio. Taip pat talentai yra svarbus dėmuo, pritraukiant ir išlaikant investicijas šalyje. Vis

dėlto, vertindami kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlą Lietuvos darbo rinkoje investuotojai pažymi, kad ji nėra pakankama. Net 77 proc. apklaustų investuotojų teigia, jog kvalifikuotos darbo jėgos trūksta arba iš dalies trūksta. Tuo tarpu, tik 2 proc. investuotojų mano, kad kvalifikuotos darbo jėgos šalyje pakanka.

Kvalifikuota darbo jėga Lietuvoje, LIPI 2021 m. IV ketv.

PAPILDOMOS ĮŽVALGOS

Kaip ir kiekvieną ketvirtį investuotojų klausėme nuomonės aktualiomis, jiems ir visuomenei svarbiomis temomis. Šįsyk, vadovų prašėme įvertinti ministerijų, Vyriausybės ir Seimo darbą, taip pat išsakyti savo nuomonę dėl GPM mokesčio tarifo pajamoms, viršijančioms Sodros lubas, mažinimo nuo 32 proc. iki 27 proc.

Institucijų veiklą investuotojai vertina penktą kartą. Lyginant su praėjusių metų vertinimu, ši ketvirtį verslo atstovai daugumą institucijų vertina pozityviau. Geriausiai vertinama institucija – Krašto apsaugos ministerija. 73 proc. apklaustų investuotojų teigiamai vertina šios institucijos darbą. Taip pat gerai išlieka vertinama ir Užsienio reikalų ministerija, nors teigiamų vertinimų ši ketvirtį sulaukė mažiau, lyginant su laikotarpiu prieš metus. 67 proc. įmonių vadovų teigiamai atsiliepiama apie Užsienio reikalų ministerijos darbą. Praėjusių metų pabaigoje 5 proc. p. daugiau verslo atstovų turėjo teigiamą nuomonę. Tiek pat teigiamų vertinimų iš verslo atstovų sulaukia ir Susisiekimo ministerija, net 67 proc. įmonių vadovų teigiamai atsiliepiama vertindami ministerijos darbą. Taip pat svarbu paminėti, kad per metus šios ministerijos vertinimas ženkliai išaugo – 24 proc. p. daugiau įmonių vadovų pozityviai vertina šios ministerijos darbą ir tai didžiausią teigiamą vertinimo pokytį patyrusi institucija per šiuos metus.

Visiškai nepakito Ekonomikos ir inovacijų ministerijos vertinimas. Tiek dabar, tiek prieš metus, teigiamus atsiliepimus apie šios ministerijos veiklą turi 6 iš 10 apklaustų investuotojų. Didelius teigiamus vertinimo pokyčius matome

ir Sveikatos apsaugos ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerijų vertinimuose. Su pandemijos iššūkiais besidorojanti Sveikatos apsaugos ministerija verslo atstovų vertinama geriau, nei prieš metus. 20 proc. p. padaugėjo manančių, kad ministerija veikia efektyviai. Švietimo ir mokslo ministerijos veikla palankiau vertinama 21 proc. p. daugiau investuotojų. Praėjusių metų pabaigoje šios dvi ministerijos buvo prie vienu prasčiausiai vertinamų institucijų. Ši ketvirtį pagerėjęs jų veiklos vertinimas lemia jų rikiavimąsi sąrašo viduryje. Prasčiausiai vertinamos institucijos – Žemės ūkio ministerija (36 proc. teigiamų vertinimų) ir Seimas (38 proc. teigiamų vertinimų). Šios dvi institucijos buvo tarp prasčiausiai vertinamų ir prieš metus. Kita vertus, šių institucijų vertinimas šiek tiek pagerėjo: Žemės ūkio ministerija pozityviau vertinama 8 proc. p. daugiau įmonių vadovų, o Seimą palankiau vertina 12 proc. p. daugiau investuotojų. Taip pat svarbu pažymėti, kad labiausiai nukrito Finansų ministerijos vertinimas. Nors 54 proc. apklaustų verslo atstovų teigiamai vertina ministerijos veiklą, taip vertinančių praėjusiais metais buvo 10 proc. p. daugiau. Bendrai, Vyriausybės darbas vertinamas geriau nei prieš metus, 56 proc. apklaustų įmonių vadovų turi teigiamą nuomonę apie Vyriausybės veiklą, tai yra 5 proc. p. daugiau nei praėjusių metų pabaigoje.

INSTITUCIJOS PAVADINIMAS	EFEKTYVUMAS	TENDENCIJA	POKYTIS
VALSTYBĖS KONTROLĖ	63 proc.		5 proc.p.
VYRIAUSYBĖ	56 proc.		5 proc.p.
SEIMAS	48 proc.		12 proc. p.
KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJA	73 proc.		5 proc. p.
UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJA	67 proc.		- 5 proc. p.
SUSISIEKIMO MINISTERIJA	67 proc.		24 proc. p.
EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTERIJA	60 proc.		0 proc. p.
TEISINGUMO MINISTERIJA	60 proc.		16 proc. p.
ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJA	58 proc.		20 proc. p.
SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA	57 proc.		21 proc. p.
SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA	57 proc.		14 proc. p.
VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJA	55 proc.		14 proc. p.
ENERGETIKOS MINISTERIJA	54 proc.		0 proc. p.
FINANSŲ MINISTERIJA	54 proc.		- 10 proc. p.
KULTŪROS MINISTERIJA	50 proc.		10 proc. p.
APLINKOS APSAUGOS MINISTERIJA	47 proc.		6 proc. p.
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA	46 proc.		8 proc.

Investuotojų taip pat klausėme, kokia jų nuomonė apie tai, kad būtų gražintas 27 proc. gyventojų pajamų mokesčio tarifas (vietoje 32 proc.), pajamoms viršijančioms Sodros lūbas. Investors' Forum kalbėdami apie darbo jėgos apmokestinimą, aukštos kvalifikacijos darbuotojus, visada pabrėžė, jog būtina sukurti patrauklią ir palankią aukštos kvalifikacijos darbuotojų apmokestinimo aplinką, tam, kad

Lietuva būtų patraukli pasaulinio lygio talentams. Apklausos rezultatas rodo, kad verslo atstovai iš ties sutinka, kad GPM tarifo gražinimas į buvusį 27 proc. (įvestą iš kart po mokesčių reformos), yra labai svarbus. Tokią nuomonę išreiškia net 81 proc. apklaustų įmonių vadovų. Vos 5 proc. teigia, kad šis klausimas jiems nėra svarbus, o dar 14 proc. neturi nuomonės šia tema.

GPM tarifo (pajamoms,viršijančioms Sodros lubas) keitimas į 27 proc., yra:

